

підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України. К., 2007. С. 20.

3. Камышанський В. П. Ограничения права собственности: гражданско-правовой анализ. Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Гражданское право и гражданский процесс, семейное право, международное частное право. М., 2003. С. 9.

4. Иоффе О. С. Обязательственное право / О.С. Иоффе. М.: Юридическая литература, 1975. С. 880

5. Породько В. Умови правомірності обмежень житлових прав громадян // Право України. 2011. № 10. С. 62.

Білоус Ю.О.

студентка групи ЮД-541
юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник :

Новосад А. С.

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-
правових дисциплін ДДУВС

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Цивільним процесуальним правом регулюється порядок здійснення правосуддя в цивільних справах, тобто визначається здійснення судового захисту матеріального права, забезпечується обов'язковість норм матеріального права, їх примусове здійснення у випадках невиконання та визнання при оспорюванні. Регламентуючи діяльність суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, норми цивільного процесуального права забезпечують умови, що дозволяють суду повно і об'єктивно з'ясувати обставини справи, визначати права і обов'язки сторін і на підставі цього правильно застосовувати норми матеріального права, правильно вирішувати справу по суті. Саме тому в теорії цивільного процесуального права зазначається, що чим повніше деталізується діяльність суду, чим повніше регламентуються права і обов'язки учасників процесу, чим більше гарантій здійснення правосуддя тим краще можуть бути виконані завдання суду щодо охорони суб'єктивних прав [1, с. 480].

На сьогоднішній день у науці цивільного процесуального права відсутній єдиний підхід до розуміння юридичної природи та сутності заходів процесуального примусу. Проблем і реалізації заходів процесуального примусу присвятили свої роботи С. С. Бичкова, В. І. Бобрик, В. В. Комаров, О. В. Рожнов, В. І. Тертишніков, Г. В. Чурпіта, які пропонують розглядати процесуальний примус у цивільному судочинстві як спосіб забезпечення порядку у судовому засіданні та недопущення порушення прав учасників цивільного процесу. Водночас, С. В. Васильєв, М. О. Гетманцев, І. М. Лукіна, В. А. Кройтор, О. О. Штефан, М. Й. Штефан ототожнюють процесуальний примус із поняттям цивільної процесуальної відповідальності як особливого

виду юридичної відповідальності за недотримання встановлених у суді правил.

Відповідно до ч. 2 ст. 49 ЦПК України особи, які беруть участь у справі, зобов'язані добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки. Крім того, у ст. 216 ЦПК України закріплені обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання. Дотримання відповідних приписів цивільних процесуальних норм є однією з умов виконання завдань цивільного судочинства. Проте, в умовах існування конфлікту між сторонами процесу, його диспозитивності та можливості використовувати для захисту своїх прав різноманітні процесуальні засоби, ймовірний вихід за чіткі процесуальні приписи, що призводить до їх порушення.

У ЦПК України заходи процесуального примусу виокремлені в окрему однойменну главу. Стаття 143 ЦПК України дає визначення заходам процесуального примусу, якими є встановлені Кодексом дії, що застосовуються судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства. Однак, незважаючи на законодавче закріплення, у науці й досі не знайшло свого відображення єдине уніфіковане тлумачення даного поняття.

Поширена думка, згідно з якою примус є однією зі стадій механізму правозастосування, до яких належать: 1) владна діяльність компетентних органів і осіб по здійсненню своїх повноважень; 2) діяльність, направлена в сферу суспільних відносин інших суб'єктів права, 3) надання їм допомоги і створення умов для нормального використання прав, виконання обов'язків, дотримання основних вимог, 4) здійснення примусового впливу на суб'єктів права з метою підпорядкування їх поведінки вимогам закону [2, с. 44].

Цивільним процесуальним примусом є фізичний або моральний (психологічний) вплив держави на учасників цивільного процесу та інших осіб, присутніх у залі судового засідання, для забезпечення їх належної поведінки під час розгляду цивільної справи, який у вигляді встановлених законом правообмежень застосовується безпосередньо судом або за його дорученням іншими уповноваженими особами у випадках, коли авторитет закону та суду і переконання в необхідності виконання нормативних приписів виявляються недостатніми [3, с. 152].

Види заходів процесуального примусу передбачені статтею 144 ЦПК України. До них законодавець відносить: попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф.

Зокрема, залежно від того, у якій формі проявляється протиправна поведінка порушника, заходи процесуального примусу поділяються на:

- 1) заходи, що застосовуються за протиправні дії особи;
- 2) заходи, що застосовуються за протиправну бездіяльність.

Класифікуючи заходи процесуального примусу таким чином, слід з'ясувати, які дії та, відповідно, бездіяльність можуть вважатися протиправними під час здійснення цивільного судочинства.

Так, законодавством не передбачено, які дії можуть бути кваліфіковані як порушення порядку в залі судового засідання. І в цьому немає практичної

потреби, оскільки перелік таких конкретних дій був би досить «об'ємним». Тому в кожному конкретному випадку суд вирішує, чи порушує особа встановлений порядок. При цьому суд, як правило, керується своїм внутрішнім переконанням про громадський порядок. Судова практика показує, що як порушення порядку в залі судового засідання, здебільшого, розцінюються суперечки та сварки між сторонами, гучні репліки, жвава жестикуляція присутніх тощо [4, с. 214–215].

Сучасні науковці пропонують розглядати підстави застосування заходів процесуального примусу в двох аспектах. По-перше, в загально-юридичному як сукупність правових норм, відповідно до яких вони встановлюються й застосовуються; по-друге, в спеціальному, цивільному процесуальному, як сукупність передбачених цивільним процесуальним законодавством конкретних обставин, які зумовлюють виникнення підстав для застосування заходів процесуального примусу.

Так, Ю. Ю. Цал-Цалко до підстав застосування заходів процесуального примусу відносить: реалізацію принципу поваги до суду; виховну мету; дотримання порядку в судовому засіданні; необхідність забезпечення додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій; необхідність дотримання адвокатами, прокурорами правил професійної етики; спрямованість на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи.

На наш погляд, коли виникає потреба у застосуванні заходів процесуального примусу, суд повинен обов'язково враховувати наявність сукупності обставин, необхідних для того, аби це застосування було правомірним. Зокрема, у ч. 1 ст. 143 ЦПК України наголошується на можливості застосування заходів процесуального примусу у випадках порушення встановлених у суді правил або протиправного перешкоджання здійсненню цивільного судочинства. Водночас, у нормах кожної зі статей ЦПК України, які регулюють порядок застосування заходів процесуального примусу, додатково конкретизується, за яких саме умов кожен конкретний захід необхідно застосовувати [5, с. 49–50].

Отже, під підставами застосування заходів процесуального примусу треба розуміти сукупність передбачених ЦПК України обставин, необхідних і достатніх для того, щоб застосування заходів процесуального примусу було визнане законним. Зазначені у ч.1 ст. 143 ЦПК України підстави застосування заходів процесуального примусу мають загальний характер і конкретизуються у відповідних нормах ЦПК України, які передбачають підстави застосування того чи іншого заходу процесуального примусу. Таке розмежування є не випадковим, оскільки кожний захід процесуального примусу має власні, лише йому властиві підстави застосування.

Бібліографічні посилання:

1. Курс гражданского процессуального права: в 2 т. / отв. ред. А.А.Мельников Т. 1. 1981. С. 480

2. Котюк В. О. Теорія права. Курс лекцій : навч. посіб. для юрид. фак. вузів. Київ : Вентурі, 1996. С. 147

3. Куцик К. В. Примус у цивільному судочинстві : поняття та співвідношення із категорією цивільної процесуальної відповідальності // Правові реформи в Україні: реалії сьогодення: матеріали VIII Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 24 листопада 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 151–154.

4. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.; ред. С. С. Бичкова. Київ : Атіка, 2008. С. 840

5. Kutsyk K. The use of procedural compulsion in civil proceedings : national and international experience // Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2016. С. 49–51.

Шевелуха М.О.

студентка групи ЮД-541
юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник :

Новосад А. С.

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ДДУВС

ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО РОЗГЛЯДУ СУДОМ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ

Останнім часом особливої актуальності набувають теоретичні та практичні розробки щодо особливостей правового регулювання усиновлення, оскільки в сучасних умовах важливого значення набувають усі питання, що пов'язані з соціальним захистом дитини, позбавленої родинного середовища. Крім того, на сьогодні питання щодо законодавчого врегулювання даної сфери праввідносин вбачається актуальним для дослідження, оскільки в деяких випадках усиновлення не лише не відповідає основному його принципу – відповідності усиновлення інтересам дітей, а й становить загрозу їх життю та здоров'ю, що викликає широку дискусію з приводу доцільності існування інституту усиновлення дітей. Тому безумовно пріоритетним завданням є аналіз даної проблеми з урахуванням норм діючого законодавства. У зв'язку з цим, актуальним вбачається розгляд особливостей окремого провадження щодо розгляду судом справ про усиновлення.

Питанню усиновлення в Україні у сучасній юридичній літературі приділяється значна увага. Зокрема, слід виділити праці М. А. Гурвіча, В.В. Комарова, Я.П. Зейкана, В.І. Тертишнікова, С. В. Курильова, Я.Л. Штутгіна та ін. Однак незважаючи на вагомий внесок до зазначеної проблематики, дослідження питань щодо розгляду судом справ про усиновлення залишається відкритим для дискусій, що й зумовлює актуальність дослідження у цьому напрямі з метою удосконалення належного регулювання усиновлення.